

รูปแบบการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคดิจิทัล สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล*

THE MODEL FOR USING BUDDHIST PRINCIPLES TO DRIVE ECONOMY TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE DIGITAL

วัลลภ สุรทศ

Wallop Surathos

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

Rajamangalajavidyalaya University of Technology Isan

Corresponding Author E-mail: wallop.su2507@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคดิจิทัลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่าหลักการและวิธีการทางด้านเศรษฐกิจของพุทธธรรมนั้น เป็นการดำเนินการทางเศรษฐกิจทั้งด้านการผลิต การบริโภค การกระจาย และการแลกเปลี่ยน ซึ่งอริยฐานธรรม เป็นธรรมที่มีความสำคัญต่อมนุษย์เราเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นธรรมที่มุ่งเน้นให้คนเป็นคนที่มีการพัฒนาชีวิต มีหลักยึดถืออุดมการณ์ที่แน่วแน่ เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่น ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต เมื่อผู้บริหารองค์กรมีอริยฐานธรรมแล้ว ย่อมทำให้มีความมั่นคงในธรรม ทำให้กำหนดนโยบายนำพาองค์กรไปสู่องค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคดิจิทัลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: หลักธรรม; เศรษฐกิจยุคดิจิทัล; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This academic article aimed to study the model of using Buddhist principles to drive the digital economy towards sustainable development in the digital age. The study was found that economic principles and methods of the Buddhist principle were an economic operation in terms of production, consumption, distribution and exchange. Atithana-dhamma is the Dharma that is

*Received March 16, 2023; Revised July 13, 2023; Accepted July 23, 2023

very important to human beings, because it's fair that focuses on people who have developed their lives, have principles, have a strong ideology, is for the benefit of oneself and others to make success in life. When the organization's executives had Atithana-dharma inevitably, and stability in Dharma, it would help make the policy to lead the organization to an organization with social responsibility by driving the digital economy towards sustainable development in the digital age.

Keywords: Dharma Principles; Digital Economy; Sustainable Development

บทนำ

องค์กรธุรกิจเมื่อกลุ่มผู้ริเริ่มจัดตั้งขึ้น ก็คาดหวังว่าจะมีการดำเนินงานที่มุ่งสู่การดำเนินงานเพื่อแสวงหาผลกำไร ไม่มีอุปสรรคขัดขวาง และสามารถทำกำไรไปได้ต่อเนื่องอย่างไม่สิ้นสุด ซึ่งคำว่าต่อเนื่องอย่างไม่สิ้นสุดนี้ ตรงกับคำว่าอย่างยั่งยืน แสดงว่าตั้งแต่ไหนแต่ไรธุรกิจสนใจเรื่องความยั่งยืน โดยอาจคำนึงถึงแต่ตัวองค์กร แต่ในปัจจุบันบริบทเรื่องความยั่งยืนขององค์กรไม่สามารถอยู่แต่ภายในตัวองค์กรเท่านั้น องค์กรต้องปรับตัวรับกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องรวมถึงความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย คือ ในระหว่างการทำงานที่แสวงหาผลกำไรขององค์กรนั้น องค์กรจะต้องตอบโจทย์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย (พิชญานัท เพชรสีสุข, 2565)

สำหรับองค์กรที่มีการดำเนินงานโดยมุ่งหวังให้เกิดความยั่งยืนทั้งในองค์กร และยั่งยืนในสังคมและสิ่งแวดล้อม ในการตอบสนอง ขับเคลื่อนไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จะมีการกำหนดนโยบายที่แสดงให้เห็นว่าองค์กรมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผนวกเข้ากับกระบวนการทางธุรกิจที่ดำเนินอยู่เป็นปกติประจำวัน (อภิญา สิรินาท, 2564) ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการดำเนินงานที่เป็นไปอย่างรับผิดชอบต่อผู้อื่นที่จะดูแลผลกระทบเชิงลบ มิให้เกิดเป็นความเดือดร้อนเสียหายขึ้นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการแสวงหาโอกาสในอันที่จะสร้างเป็นผลกระทบเชิงบวก ทั้งแก่องค์กรและสังคมควบคู่ไปพร้อมกัน และสามารถวัดผลการดำเนินงาน ซึ่งแสดงให้เห็นในรูปแบบรายงานด้านความยั่งยืน โดยองค์กรสามารถแจกแจงได้ว่า องค์กรมีส่วนขับเคลื่อนไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าหมายที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวเนื่อง รวมทั้งมีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2538)

โดยสังคมในปัจจุบันนี้ มุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของวัตถุนิยมถึงคุณธรรมทางด้านจิตใจ ให้ความสำคัญกับการศึกษา แต่ไม่ปลูกฝังความรู้ด้านจริยธรรม สอนคำสอนทางศาสนาอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้ไม่เกรงกลัวต่อบาปกรรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักใหญ่ เพราะคำสอนทางพระพุทธศาสนา ได้รับ

การพิสูจน์ตามเหตุผล จากนักปราชญ์มาเป็นเวลาตั้ง 2500 ปีเศษแล้ว ยังไม่พบข้อบกพร่องในการดำเนินชีวิตตาม (พระวรศัคดี วรธมโม, 2540) ต้องยอมรับว่า หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแนวดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐแท้ บ้านเมืองของเราในปัจจุบัน มีการเรียกร้องเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม แต่ในส่วนของการศึกษากับมุ่งเน้นให้นักเรียนนักศึกษา มีอิสระทางความคิด เมื่อมีอิสระทางความคิด จะประกันว่าเป็นคนดี คนไม่ดี คนฉลาด คนโง่ไม่ได้ คนเราทุกคนถ้าไม่มีคุณธรรม จริยธรรม หรือมีหลักของศาสนาในจิตใจแล้ว ย่อมที่จะทำอะไรตามใจตนเองปรารถนาเสมอ ทำให้ขาดระเบียบ ขาดวินัย ต่างคนต่างทำ เบียดเบียนซึ่งกันและกัน จนทำให้สังคมเรานั้นเกิดความวุ่นวายหาความสงบสุขไม่ได้ พระพุทธศาสนาสอนให้คนมันคงในความคิด อยู่ในกรอบแห่งความดีงาม ไม่ให้อิสระในการคิดที่เป็นอกุศล ไม่ให้อิสระในความคิดตามอิทธิพลของอกุศลมูล คือเหตุแห่งความชั่วร้าย หากแต่ให้มันคงอยู่ในคุณธรรมก่อนแล้ว จึงค่อยมีอิสระ ทางความคิดแสดงว่า ให้คนมีอิสระทางความคิดภายหลังที่มีจิตใจมันคงอยู่ในคุณธรรมความดีแล้วเท่านั้น พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พบว่ายิ่งเรียนก็ยิ่งไม่มีทางที่จะเลี้ยวได้เลย เพราะเต็มไปด้วยเหตุและผลเป็นหลักใหญ่ ถ้าจะตอบให้สั้นที่สุดว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าอย่างไร? ก็ต้องตอบว่า ทรงสอนให้เรารู้จักชีวิตจริงตั้งแต่เกิดจนตาย และทุกคนก็อยากมีเสรีภาพ แต่เราไม่มีเพราะเราถูกปกครองด้วยกิเลสอยู่ ถ้าเรารู้เสียว่ากิเลสนั้นเกิดขึ้นแล้วดับไปเช่นธรรมชาติอื่น ๆ ผิดกันที่เร็วหรือช้าเท่านั้น ถ้าเราปกครองกิเลสของเราได้ แทนที่จะให้มันปกครองเรา เราจะหาความสุขได้ตามชอบใจ นี่เป็นหลักใหญ่ที่สั้นที่สุด (สุทธิพงศ์ ต้นตยาพิศาลสุด และคมสันต์ สังฆมณี, 2551)

พระพุทธศาสนาได้เกิดขึ้นในโลกหลังพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ และทรงแสดงปฐมเทศนา ก่อนพุทธศักราช 45 ปี การเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนา เป็นการเกิดขึ้นในรูปแบบที่แปลกกว่าศาสนาอื่น เพราะไม่ได้อาศัยการสร้างการดลบันดาลจากปัจจัยภายนอก แต่เป็นเรื่องของความเพียรที่ถูกทาง สิ่งที่มีอำนาจอิทธิพลในการเป็นพระพุทธเจ้าจึงมีเพียงบารมีธรรม คือ คุณงามความดีที่ได้สร้างมาแต่ชาติปางก่อน จนบารมีเต็มบริบูรณ์ ใช้ความเพียรพยายามค้นคว้าสังขธรรมในปัจจุบันจนตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาของมนุษย์ โดยมนุษย์เพื่อมนุษย์โดยแท้ (มูลนิธิพระราชมหัทธนา, 2537) หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาจึงมีความมั่นคง เพราะเป็นศาสนาที่มีเหตุผล ผู้ปฏิบัติสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง ไม่จำกัดกาลเวลา หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ทรงสั่งสอนมวลหมู่มนุษย์ให้เข้าใจในหลักธรรมนั้น เป็นธรรมที่ล้วนแต่ทรงไว้ซึ่งความดีงามการที่จะทำให้ชีวิตของเราเจริญและมีความมั่นคงนั้น พระพุทธองค์ก็ได้แสดงธรรมไว้หลายหมวดเหมือนกัน ดังคำกล่าวที่ว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงค้นพบธรรมอันประเสริฐเป็นประดุจแพที่ให้นุคคลอาศัยข้ามฟาก คือ จากมนุษย์ปุถุชน ไปเป็นพระอริยบุคคล ธรรมของพระพุทธเจ้านั้นไม่ว่าพระองค์จะแสดงที่ไหน แสดงแก่ใคร ก็มีจุดมุ่งหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสภาพของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ให้มีทัศนคติปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างถูกต้อง เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น แต่หลักธรรมและ

วิธีการสอนย่อมแตกต่างกันไปตามอุปนิสัย ความถนัดความสนใจของผู้ฟังสุดแต่เรื่องใดวิธีใด จะทำให้ผู้ถูกสอนนั้นเข้าใจในหลักธรรมได้ดี การสอนธรรมพระพุทธองค์ก็สอนเท่าที่บุคคลเหล่านั้นจะรับได้ตามกำลังของปัญญา บางคนสอนธรรมชั้นสูง ฟังแล้วได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยบุคคล บางคนสอนแล้วปฏิบัติตนให้เข้าถึงพระรัตนตรัย เป็นคนให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547)

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่ทำให้คนเรามีความมั่นคงในชีวิต มีความมั่นคงในหลักของคุณงามความดีนั้น เรียกว่า อริยฐานธรรม บุคคลที่ต้องการความสำเร็จในชีวิต ต้องการหลุดพ้นจาก อาสวะกิเลสทั้งหลายก็ต้องอาศัยธรรมหมวดนี้ เพราะอริยฐานธรรมเป็นธรรมที่อาศัยความเข้มแข็งของจิตใจ คนเราทุกคนเกิดมามีอุดมการณ์ คือมีเป้าหมายที่สูงสุดของชีวิต ทำให้ชีวิตของเรามีความดีงาม มีความมั่นคง ต้องมีปัญญาเพื่อใช้ส่องทางชีวิต ทำให้ชีวิตไม่หลงเข้าไปสู่ทางแห่งความชั่วร้ายทั้งหลาย ต้องมีสัจจะ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่จะนำพาตนเองให้ไปสู่เป้าหมายแห่งชีวิตที่ได้ตั้งเอาไว้ เมื่อเราเกิดมาในโลกนี้แล้วต้องมีความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาดีฝ่ายเดียว ไม่คิดเอาวัดเอาเปรียบคนอื่น และมีจิตใจที่เด็ดเดี่ยวมั่นคง ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจของกิเลสตัณหาที่มีมาในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อเรามีอริยฐานธรรมในตัวแล้ว ก็จะทำให้ชีวิตของเรานั้นมีความมั่นคง เดินทางลวงพ้นภัยต่าง ๆ ไปได้ และสามารถเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิตดังที่ทุกคนได้ตั้งปณิธานเอาไว้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538)

อริยฐานธรรม คือ ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจ ธรรมอันเป็นฐานที่มั่นคงในชีวิตของมนุษย์มีอยู่ 4 อย่าง คือ

1. ปัญญาธิฐาน คือ ปัญญาหมายถึง ความรู้ชัดหยั่งรู้ในเหตุผล พิจารณาให้เข้าใจในสภาวะของสิ่งทั้งหลาย จนเข้าถึงความจริง
2. สัจจาธิฐาน คือ สัจจะ หมายถึง ความจริงดำรงมั่น ในความจริงที่รู้ชัดด้วยปัญญา เริ่มแต่สมมติสัจจะ จนถึงปรมาตตสัจจะ
3. จาคาธิฐาน คือ จาคะ หมายถึง ความเสียสละ สละสิ่งอันเคยชิน ข้อที่เคยยึดถือไว้ และสิ่งทั้งหลายอันผิดพลาดจากความจริงเสียได้ เริ่มแต่สละอามิสจนถึงสละกิเลส
4. อุปสมาธิฐาน คือ อุปสมะ หมายถึง ความสงบ ระวังโทษข้อขัดข้องมัวหมองวุ่นวาย อันเกิดจากกิเลสทั้งหลายแล้ว ทำจิตใจให้สงบได้

อริยฐานธรรมทั้ง 4 ข้อนี้ ฟังปฏิบัติดังนี้

1. ปณณฺเฑน ปณฺณชฺเชยฺย หมายถึง ไม่พึงประมาทปัญญา คือ ไม่ละเลยการใช้ปัญญา
2. สจฺจํ อณฺรุกฺเขยฺย หมายถึง พึงอนุรักษสัจจะ
3. จาคํ อณฺพรฺุรฺเหยฺย หมายถึง พึงเพิ่มพูนจาคะ
4. สนฺตํ สิกฺขฺเขยฺย หมายถึง พึงศึกษาสันติ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า อริยฐานธรรม เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญต่อมนุษย์เราเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นธรรมที่มุ่งเน้นให้คนเป็นคนที่มีการพัฒนาชีวิตมีหลักยึด

มีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่น ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต เมื่อผู้บริหารองค์กรมีอิทธิฐานธรรมแล้ว ย่อมทำให้มีความมั่นคงในธรรม ทำให้กำหนดนโยบายนำพาองค์กรไปสู่องค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยขับเคลื่อนไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มุ่งไปสู่องค์กรที่มีความยั่งยืน

ดังนั้น บทความฉบับนี้จึงมุ่งเน้นรูปแบบการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการใช้อิทธิฐานธรรมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคดิจิทัลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในยุคดิจิทัล

ความเป็นมาของอิทธิฐานธรรมในพระพุทธศาสนา

มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาบนโลกนี้ ย่อมมีเป้าหมายด้วยกันทุกคน คติในทางพระพุทธศาสนาแบ่งเป้าหมายของชีวิตออกเป็นสองระดับ คือระดับโลกียะและระดับโลกุตระ ชีวิตที่บรรลุเป้าหมายในระดับโลกียะ คือชีวิตที่มีความสุขตามวิสัยของผู้ที่ยังบริโศกคาม ซึ่งเป็นความสุขที่มีความทุกข์เจือปน ความสุขแบบโลกียะนี้จะต้องมีจริยธรรมกำกับเสมอ (บุญมี แผ่นแก้ว, 2530) ชีวิตฆราวาสตามอุดมคติทางพระพุทธศาสนาต้อง มีแนวโน้มที่จะสละโลกียสุข เพื่อยกระดับของจิตใจเข้าสู่โลกุตระด้วยอิทธิฐานธรรมเป็นธรรมหมวดหนึ่งทำให้ชีวิตของมนุษย์เราได้พบกับความมั่นคงทั้งในส่วนที่เป็นโลกียะและในส่วนที่เป็นโลกุตระ เกี่ยวกับอิทธิฐานธรรมนี้ ถือว่าเป็นหนึ่งในสิบของบารมีที่ยิ่งใหญ่ของพระโพธิสัตว์ที่พระองค์ใช้ในการบำเพ็ญอิทธิฐานบารมี เพื่อการบรรลุธรรมเป็นพระพุทธเจ้าในภายภาคข้างหน้า ซึ่งเกี่ยวกับอิทธิฐานบารมีนี้ พระโพธิสัตว์ทรงเสวยพระชาติซึ่งเป็นหนึ่งในสิบชาติ ก่อนที่พระองค์จะมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพระชาติปัจจุบันเกี่ยวกับอิทธิฐานบารมีนี้พระองค์ทรงบำเพ็ญเมื่อครั้งพระองค์ทรงเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์พระนามว่าพระเนมิราช เมืองมิถิลา แคว้นวิเทหะ การบำเพ็ญอิทธิฐานบารมีของพระโพธิสัตว์ก็เพื่อบรรเทาและและความมัวเมาในกองสังขารแล้วตั้งจิตอธิฐานถึงเป้าหมายชีวิตที่มีความสงบสุขในบั้นปลาย จากนั้นมุ่งมั่นกระทำตามที่อธิฐานไว้อย่างเด็ดเดี่ยว ไม่หวนกลับ ไม่โลเล การบำเพ็ญอิทธิฐานบารมีเช่นนี้ นับได้ว่าใช้ชีวิตด้วยความเป็นจริง หรือรู้เท่าทันในกองสังขาร และไม่เป็นชีวิตที่ปราศจากเป้าหมายทางจริยธรรมท่านยังจะเป็นฐานที่สำคัญจะนำไปสู่ความรู้แจ้งในกองสังขารหลุดพ้นจากความความพัวพันด้วยกิเลสตัณหาที่มีจิตใฝ่บริสุทธิบรรลุนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตสืบไป ดังนั้น อิทธิฐานธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความมั่นคงของชีวิตได้ทั้งทางโลกียะและทางโลกุตระ (พระมหาทองคุณ ธีรบุญโญ, 2549)

ความหมายของอริษฐานธรรม

อริษฐานธรรม หมายถึง ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจ 4 อย่าง คือ ปัญญา สัจจะ จาคะ อุปสมะ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538) กล่าวคือ บุรุษไม่พึงประมาทปัญญา พึงตามรักษาสัจจะ พึงเพิ่มพูนจาคะ พึงศึกษาแต่ทางสงบตามพระบาลีว่า

ปัญญา นปมชเชยย สจจมนรูกเชยย
จาคมนุพฺรเหยย สันติเมวสุสิกฺขเยย

ซึ่งเป็นหลักธรรมอันเป็นฐานที่ตั้งของบุคคลซึ่งได้แก่ ปัญญาอริษฐาน สัจจาธิษฐาน จาคาธิษฐาน อุปสมาธิษฐาน ซึ่งมีความหมายดังนี้ ปัญญา คือ ความรู้ทั่ว ความรู้ชัดปัญญาที่เป็นโลกียะปัญญา 1 และปัญญาที่เป็นโลกุตตระ ปัญญา 1 สัจจะ คือ ความจริง ความจริงโดยสมมติ 1 ความจริงโดยปรมาตม 1 จาคะ คือ การเสียสละ ได้แก่การเสียสละวัตถุสิ่งของ 1 และเสียสละสิ่งที่ตนเคยชิน อันเป็นอารมณ์ที่เป็นข้าศึกแก่ความสงบ 1 อุปสมะ คือ ความสงบ หมายเอาความสงบกาย ความสงบวาจา และความสงบใจ รวมถึงความสงบอย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน เพื่อนำมาส่งเสริมพัฒนาชีวิตในสังคมไทยเพราะการอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสนิสนมและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันจะบังเกิดขึ้นได้ต้องรู้จักนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องขัดเกลาเป็นเครื่องบ่มเพาะสติปัญญา รวมถึงมีความจริงใจต่อกันและความเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสงเคราะห์อนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือกิจการงานด้านต่างๆ ในสังคมซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดความผูกพันระหว่างบุคคลในสังคมรวมทั้งความรักความเพื่อก่อพัฒนาชีวิตในครอบครัวและสังคมไทยก็จะเหนียวแน่นมั่นคงเพื่อสร้างสรรค์ส่งเสริมความรักพัฒนาชีวิตในสังคมไทยก็จะได้รับความสุขความเจริญทั้งแก่ตนเองและสังคม

หลักอริษฐานธรรมทั้ง 4 ประการนี้ แต่ละข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัญญาอริษฐานธรรม อริษฐานธรรม คือ ปัญญา รอบรู้สิ่งที่ควรรู้ รู้ถึงเหตุและผลว่าเมื่อทำเหตุอย่างนี้ย่อมได้ผลเช่นนี้สิ่งนี้ควรทำสิ่งนี้ไม่ควรทำสิ่งนี้เป็นบุญสิ่งนี้เป็นบาป ปัญญาจะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทั้งภายในตัว ภายนอกตัว ปัญญาเกิดขึ้นได้ 3 ทาง คือ 1. สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง 2. จินตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากความคิด 3. ภวานามยปัญญาปัญญาเกิดจากการเจริญภาวนา กล่าวคือ เป็นระบบการพัฒนาชีวิตของปัจเจกชน ควบคู่กับการพัฒนาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม โดยมีจริยธรรมคือความเมตตา ความเกื้อกูลสงเคราะห์ ความสามัคคี ความไม่เห็นแก่ตัวดังหลักของระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่กล่าวไว้ว่า มนุษย์อยู่ดี ชุมชนอยู่ดี ธรรมชาติยั่งยืน

2. สัจจาธิษฐานธรรม อริษฐานธรรม คือ สัจจะ คำว่า สัจจะคือความจริงใจ หรือความสัตย์จริง ไม่ว่าจะคิด พูด ทำอะไรก็คิด พูดทำสิ่งนั้นจริง ๆ และย่อมได้รับผลจริง ๆ กล่าวคือเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีสัจจาธิษฐานธรรมเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งสามารถโยงไปสู่การที่พระพุทธศาสนา

มีท่าทีปฏิเสธความสุดโต่ง 2 ด้าน คือ การหมกมุ่นในความสุขอย่างเดียว และการทรมาณตนเองในรูปแบบต่าง ๆ

3. จาคาธิษฐานธรรม อธิษฐานธรรม คือ จาคะ คำว่า จาคะ คือการละสิ่งของสละอารมณ์ ที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ นั่นคือสละอคติ 4 อย่างที่จะทำให้ตัวเรานั้นเสียสัจจะไป ฉะนั้นจึงต้องสละเสีย กล่าวคือ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

4. อุปสมาธิษฐานธรรม อธิษฐานธรรม คือ อุปสมะ คำว่าอุปสมะ คือความสงบใจจากสิ่งที่เป็นข้าศึก อันได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้น มักจะมาขัดขวางต่อการทำจิตให้สงบ กล่าวคือ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ

ความหมายคำว่าเศรษฐกิจและระบบเศรษฐกิจ

คำว่า เศรษฐกิจ มาจากคำสองคำรวมกัน หมายถึง คำว่า เศรษฐ แปลว่า ดีเลิศ และ คำว่า กิจ แปลว่า การประกอบกิจการ เมื่อนำคำสองคำมารวมกันจึงได้ความว่า การประกอบกิจการงานเกี่ยวกับการผลิตการจำหน่าย แจก การบริโภค และการใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ผลดี ส่วนคำว่าพอเพียงหมายถึงพออยู่พอกิน ความเหมาะสมหรือ ความพอดี และเมื่อรวมกันจึงได้ความว่า การผลิตจำหน่าย และบริโภคอย่างพอเหมาะพอดีอย่างประเสริฐ

ส่วนคำว่า เศรษฐกิจ ตามความหมายในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้ว่า เศรษฐกิจ หมายถึง งานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

ความหมายของระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจ คือ ระบบผลิตและกระจายสินค้าและบริการ ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรในสังคมหนึ่ง ระบบเศรษฐกิจประกอบด้วย การรวมสถาบัน หน่วยงานและผู้บริโภค ซึ่งประกอบเป็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนหนึ่ง มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้อง คือ วิธีการผลิต การศึกษาระบบเศรษฐกิจเช่น หน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้เกี่ยวข้องกันอย่างไร การไหลของสารสนเทศระหว่างหน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ เป็นอย่างไร และความสัมพันธ์ทางสังคมในระบบเศรษฐกิจ (รวมทั้งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและโครงสร้างการจัดการ) ในบรรดาระบบเศรษฐกิจที่มีอยู่ มีการพัฒนาวิธีการวิเคราะห์แตกต่างกันไป เช่น เศรษฐศาสตร์สังคมนิยมและธรรมศาสตร์เศรษฐกิจอิสลาม (Islamic Economic Jurisprudence) ปัจจุบันการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจรูปแบบที่พบมากที่สุดในระดับโลกอาศัยเศรษฐกิจแบบผสมที่เน้นตลาดทุนนิยม

นักวิชาการทางด้านเศรษฐศาสตร์บางท่านได้ให้ความหมายของคำว่า ระบบเศรษฐกิจไว้ว่า ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง กลุ่มของหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น การผลิตการบริโภคหรือการแจกจ่ายผลผลิตอยู่ภายใต้กรอบขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และกฎหมายเดียวกัน ลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะเป็นไปในแบบแผนเดียวกัน ระบบเศรษฐกิจหมายถึง การรวมตัวของสถาบันทางธุรกิจกลุ่มหนึ่งที่มีการปฏิบัติการคล้ายคลึงกัน ระบบเศรษฐกิจของสินค้าใด หรือประเทศใดย่อมเป็นสิ่งที่กำหนดการดำเนินการในทางเศรษฐกิจของสังคมและประเทศนั้น ๆ

สรุป

จากการศึกษารูปแบบการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคดิจิทัลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล พบว่าการนำอริยฐานธรรมมาประยุกต์ว่านำมาใช้ในเศรษฐศาสตร์ ได้ดังนี้

1. ปัญญาอริยฐานธรรม อริยฐานธรรม คือ ปัญญา รอบรู้สิ่งที่ควรรู้ รู้ถึงเหตุและผลว่าเมื่อทำเหตุอย่างนี้ย่อมได้ผลเช่นนี้สิ่งนี้ควรทำสิ่งนี้ไม่ควรทำสิ่งนี้เป็นบุญสิ่งนี้เป็นบาป ปัญญาจะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทั้งภายในตัว ภายนอกตัว ปัญญาเกิดขึ้นได้ 3 ทาง คือ 1. สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง 2. จินตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากความคิด 3. ภวานมยปัญญาปัญญาเกิดจากการเจริญภาวนา กล่าวคือ เป็นระบบการพัฒนาชีวิตของปัจเจกชน ควบคู่กับการพัฒนาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม โดยมีจริยธรรมคือความเมตตา ความเกื้อกูลสงเคราะห์ ความสามัคคี ความไม่เห็นแก่ตัวดังหลักของระบบเศรษฐกิจพอเพียง ที่กล่าวไว้ว่า มนุษย์อยู่ดี ชุมชนอยู่ดี ธรรมชาติยั่งยืน

2. สัจจาอริยฐานธรรม อริยฐานธรรม คือ สัจจะ คำว่า สัจจะคือความจริงใจ หรือความสัตย์จริง ไม่ว่าจะคิด พูด ทำอะไรก็คิด พูดทำสิ่งนั้นจริง ๆ และย่อมได้รับผลจริง ๆ กล่าวคือเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีสัจจาอริยฐานธรรมเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งสามารถโยงไปสู่การที่พระพุทธศาสนามีท่าทีปฏิเสธความสุดโต่ง 2 ด้าน คือ การหมกมุ่นในความสุขอย่างเดียว และการทรมานตนเองในรูปแบบต่าง ๆ

3. จาคาอริยฐานธรรม อริยฐานธรรม คือ จาคะ คำว่า จาคะ คือการละสิ่งของสละอารมณ์ ที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ นั่นคือสละอคติ 4 อย่างที่จะทำให้ตัวเรานั้นเสียสัจจะไป ฉะนั้นจึงต้องสละเสีย กล่าวคือ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

4. อุปสมาอริยฐานธรรม อริยฐานธรรมคืออุปสมะ คำว่าอุปสมะ คือความสงบใจจากสิ่งที่เป็นข้าศึก อันได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้น มักจะมาขัดขวางต่อการทำจิตให้สงบ กล่าวคือ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล

โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ

เอกสารอ้างอิง

- บุญมี แท่นแก้ว. (2530). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาทองคุณ อธิปญโญ. (2549). *การศึกษาเปรียบเทียบเรื่อง นิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาทมหานิกายโยคาวจรและวัดพระธรรมกาย* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวรศักดิ์ วรมโน. (2540). *พุทธจริยธรรมเพื่อมนุษยชาติ* (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พิชญากค์ เพชรสีสุข. (2565). ESG แนวคิดความยั่งยืนที่องค์กรควรใช้เป็นเครื่องมือ หรือแค่เทรนด์ตามกระแส. สืบค้น 3 มกราคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/XdmcC>
- มูลนิธิพระราชศรีทธา. (2537). *พระธรรมเทศนา วันที่ที่ 29 เรื่องอิฐฐานธรรมความดีมั่นคง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลี้ยงเซียง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนา อินเตอร์พรีน.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2538). *พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุต และคมสันต์ สังฆมณี. (2551). *ประมวลสารคดีธรรม เรื่อง ทำไมคนเราต้องมีศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อภิญา สิริธนาท. (2564). *การนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGS) มาวัดผลกระทบมีความสำคัญต่อภาคธุรกิจอย่างไร?*. สืบค้น 3 มกราคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/p1LGq>

